

פ ר ט י כ ל מס. י"א/3

מישיבת ועדת החוקה, חוק ומשפט
ירושלים, יום ד', כ"ה במנחת חשי"א-3.1.51

חברי הועדה הנוכחים:

- נ. ניר - היו"ר
- ע. אסף
- י. בדר
- י. בר-יהודה
- ד. בר-רב-האי
- א. ג'רג'ור
- ב. צ. דינבורג
- ז. וקהפטיג
- ע. ז. בוטינסקי
- י. כסה
- י. קליבנוב
- א. חבורי.

בזכות דעה מיעוט: ר. כהן

- פ. רוזן - שר המשפטים
- ח. כהן - היועץ המשפטי
- ח. צדוק - המשנה ליועץ המשפטי
- א. ידין - המשנה ליועץ המשפטי
- מ. מיאמנטה - מתרגם לערבית
- י. שקי - משרד המשפטים.

הישיבה נפתחה בשעה 08.40.

היו"ר נ. ניר:

אני מוחת את הישיבה.

היום נשואים עוד 6 נושאים

על
בזכות/שיטת הבחירות וכמעט כולם אינם עדיין, נקדיש חצי שעה לדיון
על השאלות העקרוניות הקשורות על חוק הבחירות, שעליהן לדון במליאת
הועדה.

בענין זה הובאה לפנינו הצעות

מצד שני חברי הועדה: בר-רב-האי ואני. לפניכם רשימת השאלות

הפרינציפיוניות שעליהן מציע לדון חבר הכנסת בר-רב-האי:

1. שיטת הבחירות;
2. סגולות הבוחר;
3. סגולות הנבחר;
4. מספר הנבחרים;
5. הפנה רשימת הבוחרים;
6. מבצעי הבחירות במקרה של בחירות יחסיות;
7. ערעורים על תוצאות הבחירות
8. ערעורים על תוצאות הבחירות.

ועדה החוקה, חוק ומשפט
3.1.51

ר.ל.

חוק הבחירות לכנסת השנייה.

הצעת כוללת 6 שאלות:

היו"ר נ. ניר:

1. שיטת הבחירות;
2. בחירות לפי מערכת רישום או מערכת אזרחות;
3. מספר הצירים;
4. השתתפותם של עובדי המדינה ושופטים;
5. התקשרויות;
6. מחיקות.

האם מישהו רוצה להוסיף על רשימת

השאלות שהוצעו כאן?

צריך לחשוב על זאת.

י. בדר:

אני מבקש שתברית יגישו לי את הצעותיהם

היו"ר נ. ניר:

ביחס לשאלות עקרוניות נוספות בחוק

הבחירות לכנסת השנייה, ואז נוכל להחליט על כך.

נעבור עתה לדיון על שיטת הבחירות.

אני חושב לא גבי כל חוק ובעיקר לגבי

י. בריהודה:

חוק הבחירות, גישתנו צריכה להיות

לא תיאורטית מוסטטת, פרנסית, אלא מוחאמת למסיבות המיוחדת אשר בהן צריך לסוועל החוק הזה.

בארץ של עליה, ועליה לא מארץ אחרת

אלא מכל קצוה העולם; בארץ אשר ענין קבוץ הגלויות הוא לעת עתה,

בחלק שהגיע ארצה, קבוץ פיסים, ולגבי חלקים גדולים מאד - לגמרי

בלי משהו נוסף על כך, ולגבי חלקים רציניים מאד, רק התחלה של משהו

נוסף על כך; אינני חושב שבארץ כזאת, חלוקה לאיזורים ותחיה איזו

שחיה, תביא עזר. חלוקה כזאת נותנת אפשרות עצומה לאדמיניסטרציה,

למה שמעם קראו "גאוגרמיה-על-בחירות", וזאת בעדינות, כי אמר

לקרוא לכך גם בשם אחר - ולכל מיני קומבנציות אחרות. זה נותן

אפשרות על ידי טכניקה לקבוע את תוצאות הבחירות, לעתים במידה

מכרעת.

ועדת החוקה, חוק ומסמט
3.1.51
חוק הבחירות לכנסת השנייה.

רל.

י. בריהורה: בדרך כלל, אינני חסיד של חלוקה
איזורית. אבל בתקופה זאת הייתי
רואה את חלוקת הארץ לאיזורים, כהחלטה למסור לאדמיניסטרציה אפשרות
להבטיח לעצמה את בית הנבחרים שלה. על כל פנים, אינני יכול
לחאר לעצמי שמישהו יציע כזאת. אני רוצה גם להאמין כי רבים מאד
אינם רוצים בכך, ואם רוצים - שריך להפריע להם. לכן נדמה לי,
כי אין לנו שום אפשרות ללכת בדרך של בחירות איזוריות, לא רק לפי
שיטה של איזור בחיטה לציר בודד, אלא גם באותה דרך סינטטית שאותה
הציע במעט הקודם ברי-רבי-האי, של איזורים בהם יבחרו 8, או 10 או
12 צירים. יתכן שבחלקה כזאת יש אפשרות יותר חמורה של קומבנציות
מצד האדמיניסטרציה לקביעת תוצאות הבחירות, מאשר באיזורי בחירה

בני ציר אחד. (ב.צ. דינבורג: האם האדמיניסטרציה קובעת את
האיזורים? החוק יקבע זאת) האם תוכל לקבוע אצלנו, לגבי
אוכלוסייה משתנה כשלנו, איך תהיה חלוקת האיזורים בעוד חצי שנה?
אתן לך דוגמה: בזמנו צריכות היו להחקיקת בחירות למועצת מועלי
מגדל-גד. חדשייה לפני הבחירות הביאו לשם 600 חימניה, והם
הבטיחו את תוצאות הבחירות. אמנם, לו הביאו אותם לא חדשייה אלא
שנתיים לפני כן, אינני יודע באיזן מידה היה זה מבטיח את תוצאות
הבחירות, כי הם בני-אדם, מתנחלים וחושבים. אבל ברגע הראשון
זה מבטיח את התוצאות. אני יכול להביא לך דוגמאות כאלה על כל
צעד ושעל, מאחמול ומחיה, ואין לי כל יסוד לחשוב כי הפרקטיקה של
מחר תהיה אחרת. על כל פנים, אינני מוכן להיות הלא-חכם המאמין
מראש ומוסר את הדבר בידי מישהו אחר.

בשימת הבחירות היחסית, כפי שהיא
קיימת אצלנו, יש בעצם מינוס אחד, והוא בכך-שאנו מטוצלים, לא לשתיים,
שלוש או ארבע מסלגות, אלא לערים וארבע. אפשר לומר כי זהו כליל
הדימוקרטיה: לבוחרים יש מבחר כה רחב והם יכולים לבחור במי שמחאים
בדיוק, או כמעט בדיוק, לרצונם. אבל יש לכך תוצאות במעולה התחיקת
ובהנהלת המדינה, ולעיתים יש בכך קשיים, כי פירוש הדבר שהשלטון,
הוא במקרה הטוב הסכם של רבים, ובמקרה הקונקרטי מאבק של רבים
בתוך הוועדה כביכול קואליציונית; ובמקרה אחרון ציה אחת או שתיים,

רל.

ועדה החוקה, חוק ומשפט
3.1.51
חוק הבחירות לכנסת השנייה.

י. בריהודה:

ישנן קבוצות קבוצות שהופעתן המפוצלת אינה מאפשרת להן, ח"ץ
מנאום חשוב, להוות גם לחץ חשוב ולהשיע על ניהול העניינים.

אלה הם הדברים הבלתי נוחים שבשיטת

הבחירות היחסיות. אבל אם אני עושה איזו שהיא השוואה בין האי
הנוחיות הזאת בפעולה בית הנבחרים וגם לגבי הממשלה, שמביאה
לעתים סכנה של ממשלה לא כל כך יציבה - כמו שהיא ישנה אצלנו;
אם אני משווה זאת עם האפשרות האחרת שבסנייה אנו עלולים לעמוד,
שמישהו במשרד יקבע מראש את הרכב בית הנבחרים שלנו, אזי ברור
כי האפשרות השנייה אינה באה בחשבון, לא בצורה של איזור בחירות לציר
אחד ואף לא בצורה של איזור בחירות ל-8 צירים, או צורה אחרת
המאפשרת למישהו ליד השולחן במשרדו לקבוע את תוצאות הבחירות.
ואז, האפשרות היחידה שנשארת בידינו היא שכל הארץ תהיה איזור
בחירה אחד. אינני מניח שיימצא מישהו אשר יציע שיטת בחירות
רובניות באיזור הבחירות של ישראל כולה.

לא נשארת לנו דרך אחרת אלא

הליכה בדרך הקודמת: איזור בחירות אחד, ובחירות יחסיות.
אני חושב כי יהיה עלינו לקבל כמה וכמה החלטות ביחס לפרטיקט,
כדי למנוע אפשרות שהסיוול יגיע לאבסורד. ההגבלה היחידה שהייתה
בבחירות לכנסת הזאת, הייתה בכך שרשימה אשר לא אספה קולות כדי
מנדט אחד, לא קבלה יצוג בכנסת, מכיון שזה הוכיח כי אין מאחריה
כוח בעלי משקל. אבל זה דבר יחסי מאד. אמנם, אינני חושב כי
ע"י איזה שהם אמצעים מחוקמים נוכל להגיע למשהו יותר מזה מבלי
לפגוע ברצון הבוחרים, כפי שמו"ח להם להביעו בבחירות.

ועדת החוקה, חוק ומשפט
3.1.51
חוק הבחירות לכנסת השנייה.

רל.

י. כסא:

בהדך כלל, דנו כאן על שיטת הבחירות
מבחינה מאד אונירכיפאית. אינני פוסל

בירור כזה, שהוא אמנם מוסטט, אבל משתדל לחזור לעמקו של הענין.
ובכל זאת, התכלית היא המסקנה.

כשחברת הכנסת כהן דברה בשאלה זאת,

רציתי מאד מאד להכנס אחת לויכות. לא אעשה זאת עלשיו, אבל אומר

לה רק דבר אחד: בחברה המודרנית אין אלטרנטיבה למפלגות. יתכן

שזה רע, אבל זוהי עובדה. אינני רואה אפשרות שכל העם יתחבר

למפלגה אחת. (ר. כהן: אבל יש מקום גם לאנשים שאינם במפלגה.)

אין אלטרנטיבה למפלגות, וספק בעיני אם אלמלא המפלגות, היה

המצב המוטרי הדמוקרטי של המדינה, טוב משהוא עתה. חברת הכנסת

כהן אומרת: יש חשיבות לאישים. יכולים להיות בארץ שנים שלשה

אנשים שהם מעל למפלגות ורצוי כי יהיו חברי הכנסת וקולם יישמע.

אבל אם מדובר על 120 אישים במקום נציגי מפלגות, הרי אין זה

דמוקרטי ואף לא מוטרי. זה יביא לחוזה ובוהו במדינה. וכסאדם

שואף לדבר שאיננו מנמצא, הוא אפילו אינו דוגן-קישוט. לכן, מוכרחים

אנו לקבל את הרע שבמסטר הדמוקרטי. העובדה שיש בחיינו ליקויים

מוטריים, אינה הוצאה של המטרה הדמוקרטי הקיימת לנו, אלא של

הרבה מאד גורמים אחרים הפועלים בתחום חיינו. אפשר לדבר על זאת,

רבות. אפשר לעמוד על התחבטות הדמוקרטיה מתקופת יון ועד ימינו אנו.

ברור כמעט שאין פתרון אידיאלי לבעיות המתעוררות במשטר זה, אבל

אין משטר דמוקרטי טוב יותר מהמשטר הדמוקרטי הבנוי על יסוד

מפלגות.

לדעתי, הציונות לא היתה נבנית אלמלא

הלכה עוד מראשית קיומה בכיוון של ארגוני מפלגות. המעילות הציונית

כל כמה שהיא היתה גורם הפותר את שאלות העם היהודי - גבלת עם

היצרות מפלגות.

ועדת החוקה, חוק ומשפט
3.1.51
חוק הבחירות לכנסת השנייה.

ר.ל.

י. כסה: אנתנו חיים במדינתנו רק 3 שנים.

יתכן שגם הפיצול הוא תוצאה מההתחרות

של הגולה המשטר חיינו הלא-ממלכתי. ודאי עוד יבואו שינויים
בחיינו, ועלינו להכות בסבלנות עד שהדברים יחוקנו. אני מעריך
מאד שאיפה למצב אידיאלי, אבל מרירות לא-קונסטרוקטיבית ובקרת
על המצב הקיים רק מכבידה ועשויה להמתים על העם את הכנסת
והמסלגות. אני, למשל, רואה לדבר פטאלי מאד את הפקיד העתונות,
ובעיקר כתבי הכנסת - בהלם יחסו של העם לכנסת.

לשאלת שיטת הבחירות, בחירות

איזוריות או בחירות יחטיות. בדרך כלל הייתי נוטה למשטר בחירות
איזוריות. אבל החברים אשר דברו כאן שכחו כי שיטת הבחירות
האיזוריות אינה מונעת משטר של מסלגות. ניקח למשל את אנגליה.
באנגליה מחקיימות הבחירות לפי השיטה האיזורית, אבל את המועמדים
לאיזורים השונים, קובע מרכז המסלגה, והוא קובע לכל איזור את
האיש המתאים, לאו דוקא מבין אנשי אותו האיזור. אמנם יש בכך
חיוב מסוים, מפני שאדם אשר נבחר מטעם המסלגה והוא נציג של מקום
מסוים, הוא גם נציג המסלגה וגם נציג איזורו. אבל אני קראתי
ב"סנדי טיימס" מאמר בו מתואר המצב הקסטרופלי של איש הפרלמנט
האנגלי, שהיחיו קטור עם אנשי איזורו והחובה המוטלת עליו לשרת
אותם, הורסת כל אפשרות למלא את הפקידו כאיש פרלמנט החושב ודואג
לענייני המדינה כולה. בעל המאמר מוכיח, כי 90 אחוז מזמנו של
איש פרלמנט כזה, נתונים לקורטסונדציה עם אנשי מחוזו, מפני שאם
הוא אינו עונה פעמיים לאיש מסוים מבני איזורו, - הוא אבוד
בבחירות לאיזור הזה. הוא מבטל כל יום כמה שעות כדי לארח אנשים
שבאים ממחוזו לראות את הפרלמנט, ומתכר לנסוע כל שבוע לאיזור
חגיגה המתקיימת באיזורו, אשר הוא כנציג האיזור חייב למשתתף בה.
וכך, אין לחבר הפרלמנט אפשרות למלא את הפקידו כאיש מסלגה או
כאיש הפרלמנט. בשבילי, המאמר הזה היה גילוי עצום. התברר כי
השיטה אשר אני חושב אותה לטובה, נושאת בתוכה שלילה גדולה, כי

רל.

ועדת החוקה, חוז ומשפט
3.1.51
חוק הבחירות לכנסת השנייה.

י. כחה:

הנבחר יותר מדי. משעבר לאיזורו.

החליטו הם מאר דיאלקטיים. השיטה

האיזורית, עם החיוב שבה, אף היא מוכרחה להיות בנויה על מסלגות, מפני שאם לאו יקום בכל איזור פרטיזון שירצה להיבחר לכנסת, ויכולים להיות 20 או 30 מועמדים כאלה. אם לא יהיה עקרון הבררתי של אחריות הדדית, של מה שנקראה "מילגה" - יקסצו פרטיזנים כאלה ללא סוף. (י. בריהודה/ "מסלגה" קוראים לעתים לדבריה שניט.) כך יכולים להרוס את כל עקרונות השליחות הציבורית. אני אומר זאת לגבי כהן סדי שלא חושב שהכל טוב בשיטה אשר נראית לה.

אני חושב שיש חיוב רב בשיטת הבחירות

האיזוריות. אבל אם ישאלו אותי האם כבר הגענו לכך שנוכל להנהיג שיטה כזאת בבחירות לכנסת השנייה, נאמר בעבור שנתיים - אני חושש מאד שעדיין לא הגענו לכך. וזאת, לא מפני שרוב המסלגות יחששו כי לפי השיטה האיזורית - הבנויה על עקרון הריבונות - הן עלולות להינזק קשות; אלא שעדיין לא ברור לפי איזו שיטה יתחלקו האיזוריים. הארץ אינה מאוכלסת. רוב הישוב מרוכז לע"ע בחלק אחד של המדינה. שר הבטחון עמד על בעיה זו אחרון, כשדיבר על מצבה הבטחוני של המדינה.

כאמור, אינני רואה לע"ע אפשרות

לקיים אצלנו שיטת בחירות רובניות. אך אצלנו קיים מצב אי-נורמלי - אני אומר זאת באופן אובייקטיבי ולא לטת פולמס - מכיון שהד- מוקרטיה בנויה אצלנו/ מסחר קדמל מדי של מסלגות. אנחנו רואים את התוצאות של שיטה זאת, בבחירות לעיריות, ומה שלא יהיו היחסים בינינו, ברור שיש בכך כחה, וזה היא ההתמוטטות של חיינו הציבוריים. אנו רואים, כי ריבוי מסלגות, אינו מאפשר מאומן אובייקטיבי פעולת תקינה של הדמוקרטיה. לדעתי, המצב שנוצר בעיריות הוא לבושה ולכלימה לכולנו. אין זה מעניין אותנו כרגע איזו מסלגה אשמה בכך.

ועדת החוק, חוק ומשפט
3.1.51
חוק הבחירות לכנסת השנייה.

לל.

י. כסה:

עובדה היא שכבר חודש ימים שרויה מדינתנו באוירה איומה, וצדק
"הארץ" אשר עורר את השאלה! מה יהיה גורל המדינה אם חלילה יוצר
מצב כזה לבחירות בכנסת? הרי אז המדינה אבודה; מצב כזה בפרלמנט,
פרוש או בדין המדינה באופן מוחלט. במדינה כשלנו, כשצריך ליצור
הכל יש מאין, שיטה דמוקרטית כזאת-ירושה, כליון המדינה.

אינני רואה כרגע באיזו דרך נוכל

למנוע מצב כזה. אבל גם אם נתלים על קיומה של שיטת הבחירות
הקודמת, נצטרך אולי לחשוב אף למנוע חיצול כה גדול אשר מטכנ
את חמי המדינה. אני יודע את היצר של כל אמרות לחיות. אני מבין
לרצונה של כל מפלגה קטנה. אבל, את החוצאות מכך למדינה כולה,
חושבני, יודעות כל המפלגות במידה שווה.

שמעתי את דברי חברי בענין זה.

אני מחיתם באהדה רבה לראונם ולהכבר שנחנו מדוע עלינו לקקוט
בשיטה חדשה, אך אינני רואה אפשרות לכך ברגע זה. זה צריך להיות
תהליך יותר-מושך. אני בטוח, כי כאשר נהיה 2-2½ מיליון חושבים
במדינה, כאשר האוכלוסיה תחפור על כל שטחי הארץ ונבוא איזו יציבות
בחינו; אני בטוח כי אז נעבור לאט לאט ובאופן יותר אורגני לשיטת
הבחירות האיזוריות. לע"ע אינני רואה דרך לכך.

נכון מה שאמר כאן: חבר הכנסת בר-

יהודה. קיימת פרובלמה של קליחת העליה. הבעיה הזאת חמורה מאד
מבחינת הדמוקרטיה שלנו, מכיון שבאופן היאורטי יכול להיווצר מצב
שיכנסו לכנסת 95%, 80% או 70% עולים חדשים. קליחת העליה החדשה
לחינו הציבוריים, המפלגתיים, המוליטיים, מוכרחה להיות קליטה
אורגנית. אם לא, יכול להיווצר מעמד של העליה החדשה נגד הותיקים,
מעמד שיהארגן על בסיס היותם. עוליה חדשים שירצו לתמוס
את השלטון במדינה בטענה שהם מקורחיים. כלנו צריכים לחשוב על זאת.

ועדת החוקת, חוק ומשפט
3.1.51
חוק הבחירות לכנסת השנייה.

רל.

י. כסה:

קליטה העליה צריכה להיות מולימית, ציבורית וחברתית. ישנם איזורים שאליהם הלכו רק עולים חדשים, ולפני גיבושם במשטר חיינו בארץ. במצב זה, אם נקיים שיטה בהירות איזורים, ייתכן שהאלמנט הזה של חלוקת הארץ לאיזורים, יהיה קו מבריל בין העליה החדשה והישוב הוותיק. ייתכן כי דוקא שיטה הבחירות האיזורים עלולה להביא לתוצאות חמורות מאד. גם י. גורן חשוב מאד בשבילי, כשאני חושב על המועד בו נוכל לחולל את המהפכה הזאת בחיינו.

בהתיינות עקרונית אינני כופר בעמדת

חברי. אך, לדעתי, מרח הגיע הזמן למהפכה כזאת.

אני מבקש את הסכמת הועדה למחוק

היו"ר נ. ניר:

מרשימת הנאמרים את חברי הועדה

שאינם נוכחים עכשיו.

אני מציע לה למחוק אותם, אלא לחת

י. בריהורד:

להם את רשות הדבור לכשיבואו.

אני פשוט מבקש את הסכמת הועדה לא

היו"ר נ. ניר:

לחת להם את רשות הדבור אם יבואו

אח"כ. זוהי ישיבה רביעית שאנו דנים בנושא זה, היש בה נקבעה

לשעה 8 בבקר וכל חברי הועדה יהיו על כך.

אם מי הדירון מה היה אישי, אני

ר. כהן:

חושבת כי אם יש מישהו המייצג מפלגה

לידי

ולא בא/לביטוי, אריך בכל זאת לפתח לו את האפשרות לכך.

רשות הדבור לחבר הכנסת קליבנוב.

היו"ר נ. ניר:

(י. קליבנוב: אני מוותר).

ועדת החוקה, חוק ומשפט
3.1.51
חוק הבחירות לכנסת השנייה.

רל.

היו"ר נ. ניר: רשות הדבור לחבר הכנסת בן-עמי.

(איננו).

רשות הדבור לחבר הכנסת רובין.

(איננו).

נ. ניר: התוכחה בשאלה זאת במשך שנתיים.

אין אף איש בינינו החושב כי שיטת הבחירות היחסיות היא שיטת אידיאלית; יש לה הרבה חסרונות, אבל חסרונות אלה אינם החסרונות העיקריים.

אומרים כי שיטת הבחירות היחסיות אינה טובה מפני שע"י שיטת זאת יכול להיווצר מאב, בו מפלגה אחת קטנה מהווה לשון המאזניים והיא הקובעת בדבריה תשובים. בענין זה, רבותי, אין שום עצה. אם אנחנו כותבים בחוק שבגיר הוא מי שהגיע לגיל 17, ואנחנו קובעים את גילו הקובע בענין זה; מה דינו של מי שהיה ביום הקובע בן 17 שנים ו-363 ימים? כל אחד יאמר כי זה טורמליזם, מפני שיום אחד קובע את זכות הבחירה. בעצם, זוהי אותה השאלה. בתלמוד יש דין ביתם ליונה, שאם מואאים יונה ב-50 אמות מהקן - זה הפקר; אם בתוך 50 אמות - אין זה הפקר. שאל אחד מה אם היא עומדת ברגל אחד בתוך 50 אמות ורגל שניה מחוץ ל-50 אמות? החשובה היתה בכך שהושיבו אותו בבית-מוחר. אין פתרון לשאלה זאת, כשיש לנו ענין עם מספרים. החסרון הזה קיים בכל שיטת בחירות. גם בשיטת בחירות איזוהיות ראינו כי באחד האזורים באנגליה היו שלשה מועמדים, מועמד אחד קבל 5,000 קול, שני 4,900, ושליש - 4,800. נבחר המועמד שקבל 5,000 קול, ואפשר להגיד כי 100 איש קבעו מי ייבחר, כשזכות בחירה היתה נחונה ל-15,000 אלף. אין עצה בענין זה.

ועדת החוקה, חוק ומשפט
3.1.51
חוק הבחירות לכנסת השנייה.

רל.

נ. ניר:

הטענה השנייה נגד שיטת הבחירות

היחסיות, היא בעיה המפלגות.

קודם כל, אצלנו מגזימים קצת כשמדברים על בעיית זאת. אומרים: יושב מזכיר של מפלגה וקובע את רשימת המועמדים, ופלנו תולכים כצאן לטבח. אני, כאיש מפלגה, אומר שאין זה נכון. המזכיר אינו יושב לא לבדו כי אם עם כמה אנשים, וזה רבים מאד, לפעמים יש סקנדלים גדולים, העניין מועבר לוועדות ולמרכז, כל אחד טוען את טענתו - בין זה עוזר לו, או אינו עוזר לו - ואז מחליטים ברוב קולות שפולני ילך או לא ילך לבחירות. לכל אחד ישנן אמביציות אישיות; כך זה במשיר הטיים בין אם המדובר באיש מפלגה, ובין - במי שאינו איש מפלגה. לבלתי מפלגתיים ישנן אותן אמביציות שיש לאנשי מפלגה, אלא שאין להם אותה האמשרות שיש לאיש מפלגה. לכן, כל הכעס של הבלתי מפלגתיים נגד אנשי המפלגה אינו מוצדק. אני יכול ליעץ לבלתי מפלגתי עצה טובה: שיכנסו למפלגה. היום יש אומרים: עכשיו טוב לחיות בקבוץ; יש ביצים וכו'. עונים אנשי הקבוץ: אם כל כך טוב, תכנסו לקבוץ. אף אני אומר: אם כל כך טוב, לאנשי המפלגה וכל כך רע לבלתי מפלגתיים - שיכנסו למפלגות. יש לנו "ברוך השם" 20 מפלגות, ויש כמה לבחור.

בבחירות לעיריית ברלין הומיעו פעם שתי

רשימות של בעלי בתים: בעלי בתים. עם הסקה מרכזית, ובעלי בתים בלי הסקה מרכזית. אני חולק על כך שרבים כאלה יכולים להכריע לגבי מדיניות, ואפילו מדיניות של עיר. לא רציתי לדבר על הבחירות לוועד הלאומי, בהן הוטיעה למשל, מפלגת "מכביה", ומה קשר את המפלגה הזאת - אינני יודע. אינני יודע מה הוא המקשר את מפלגת החימנים. בין החימנים יש גם מועלית וגם בעלי מפעלים, יש אצלם אותה דיפרנציאציה שקיימת בינינו. אינו מפלגה זאת? האם היא צריכה לקבוע את חיי המדינה?

ועדת החוקה, חוק ומשפט
3.1.51
חוק הבחירות לכנסת השנייה.

ר.ל.

ג. ניר: עדיין לא הגענו לשיטת הידיאליה.
 במדינה גדולה יש מקום לדעה - שאני
 תולק עליה - שציר צריך לדעת היטב את העניינים הלוקליים של
 האיזור בו הוא נבחר. אם במדינה גדולה יש מקום לדעה כזאת, הרי
 במדינתנו הקטנה, כל החברים היושבים כאן מכירים את התנאים
 במקומות אחרים. אם אני נמאא ברמתיים, אני מכיר את תנאי החיים
 בחלקאביב ובירושלים, ומכיר אותם היטב; אני בטוח שכך הדבר גם
 אצל החברים האחרים היושבים כאן. האם צריך להיות לי קשר מיוחד
 עם גבעתיים מפני שגבעתיים יש פרובלימה של קרקעות? האם אני צריך
 להיות ציר בכנסת כדי להגן על גבעתיים במלחמתה עם בני-ברק, והאם
 זה צריך לעניין את כל חברי הכנסת. (ז. ורהפטיג: נסית לעשות זאת.)
 בין כל עבודותי בכנסת, נסיתי לעשות גם זאת. אבל אם זה צריך
 להיות חקיקדי בכנסת - אני מרשה לכם לזוהר עלי.

בעית האיזוריים אינה חדשה. היא
 התעוררה גם בוועד הלאומי, והגנו עליה ביחוד הכפרדים הירושלמים.
 מדוע? אם אנחנו מקיימים בחירות לפי איזוריים, ואם נאמר שהאוכלוסיה
 בתל-אביב היא 300 אלף נפש, ואם נאמר שכל 10 אלפים בוחרים מקבליים
 ציר אחד, תל-אביב תקבל 35 צירים; ואם בירושלים, נאמר, יש 130
 אלף נפש, היא תקבל 13 צירים. אוכלוסיה תל-אביב היא בעלת הכרה
 והשתתפותה בבחירות מגיעה על פי רוב ל-80 = 90 אחוז.
 (י. ברייתורה: בעלת הכרה לא כל כך טובה.) אם בתל-אביב יהיו 200
 אלף בעלי זכות בחירה ויבחרו 160 אלף, פירוש הוועד, ש-160 אלף אלה
 יבחרו ב-25 הצירים של איזור תל-אביב, ואז 5 אלפים בוחרים יבחרו
 בפועל בציר אחד. לעומת זאת, בירושלים האוכלוסיה אינה כל כך
 פעילה. ראינו זאת בבחירות לקהילת ירושלים ולבחירות אחרות. אם
 נאמר, לשם הבהרה העניין, שהשתתפות היא 40 או 50 אחוז, אז יבחרו
 רק 40 אלף בוחרים ב-13 הצירים של ירושלים, ואז יבחרו ציר של
 ירושלים ב-3 אלפי קול, בטעם שציר תל-אביב יבחר ב-5 אלפים קול.

ועדה החוקה, חוק ומסמך
3.1.51
חוק הבחירות לכנסת השנייה.

ר"ל.

נ. ניר:

כך ניתנת פרמיה לאותו מקום אשר פעילותו הצבורית יותר ממוכה.
(י. ברייהודו: זוהי פרמיה למתקדם בין מטגריט.) (ר. כהן: גם פה,
המפתח לגבי בחירת הציר הראשון, אינו אותו המפתח לגבי בחירת
הציר השני, והשני - לא כמו הטליטי, וכו'.) המפתח הולך וקטן,
אבל אם לוקחים את מספר הקולות ומחלקים בין מספר הצירים של
מפלגה מסוימת, ההבדל הוא ב-100, או 200 או 500 קול, אך לא
באלפי קולות.

ברור, כי שיטה זו שהיא כאילו

דמוקרטית, למעשה אינה דמוקרטית. בחנאים של ארצנו, ארץ קטנה
שמספר הנפשות בה אינו עולה על מספר הנפשות באיזור אחד באנגליה,
פירוט הדבר העתקה מיכנית של מה שקיים בארצות אחרות, ממני שהגויים
עושים כך, או מפני הנימוק, שטוען אותו זה 5 שנים חבר סיעת
הספרדים היושב בכנסת: כי הוא יקבל בירוסליט מספר יותר גדול
בבחירות כאלה.

אינני יודע מה יהיה בעוד 10 שנים,

כטאוכלוסייתנו תגיע ל-4 מיליון איש ומצבנו יהיה אחר לגמרי.
ייחכן שאז אני אפכים לטינויים, ואולי - מדחיקי לכת, לשיטת
הבחירות. כרגע מרע הגענו למצב כזה. עם כל אי הנוחיות שבשיטת
הבחירות היחסיות - אין לנו ברירה אחרת.

ביחס למענה נגד הפיצול. אם תשור

את חוק הבחירות לעיריות עם חוק הבחירות לכנסת, תראו שיט הבדל
גדול ביניהם. לפי חוק הבחירות לעיריות, כדי להשתתף בהתקשרות
צריך לקבל לפחות 75 אחוז ממנדט אחד. לפי חוק הבחירות לכנסת,
דרוש לכך מנדט שלם. ישנם הבדלים נוספים. לפי תקנה זו, רשימות
שקבלו בבחירות לכנסת 3 אלפים קול - כמו הרשימה הערבית שהייתה
קשורה עם מפלגתנו - לא הגיעו למנדט אחד וקולותיהם הלכו לאיבוד.
כלומר, בבחירות לכנסת הכנסנו כבר אמאעיות למנוע את הפיצול.

ר"ל.

ועדת החוקה, חוק ומשפט
3.1.51
חוק הבחירות לכנסת השנייה.

נ. ניר:

אינני מצדד בהצעתו של מר ידין, אבל הוא נתן עצה לאלה שרוצנים
למנוע פיצול-יתר. הוא נקט בדרך אכזרית, ואמר: מי שלא יקבל
3 צירים בבחירות לכנסת, לא יכנס לכנסת. אינני יכול לצדד
בהצעה כזאת, כי אני חושב שיש לתת אפשרות של ביטוי גם לסיעות
בנות ציר אחד, אבל אפשר להציע זאת כדי למנוע פיצול-יתר, מבלי
לשנות את שיטת הבחירות היחסיות.

ר.ל.

ועדת החוקה, חוק ומשפט
3.1.51
חוק הבחירות לכנסת השנייה.

ד. רונן:

אני רוצה לתורת את דעתי האיטית
בסעיף זה, שהיא אמיליו לא דעת מפלגתי.

אני מצטרף לכל-אלה אשר טענו כאן
נגד הבחירות הרובניות. דוקא ברגע שבארץ הקלאזית לשיטת הרובניות -
באנגליה - מתחילים למקסם ביעילותה של שיטה זאת; דוקא עכשיו אנחנו
מעליה על הדעת להנהיג את השיטה הזאת אצלנו. כידוע, ממליץ באנגליה
מנהיג השמרנים, צ'רצ'יל - אמנם זוהי דעת יחיד, אבל דעה ברורה -
על שיטת בחירות שהיא על כל פנים קרובה יותר לשיטת הבחירות היתסיות.
שיטת הבחירות הרובניות, ישורה ההיסטורי הוא במציאות של שתי מפלגות.
היו פעם שתי מפלגות, ואז השיטה הזאת היתה מתקבלת על הדעת, כי אז,
על כל פנים, מגיעים לרוב אבסולוטי בכל איזור. כאשר החלה להשתרש
מציאות של שלוש סיעות בכל איזור, ולפעמים גם ארבע סיעות, הענין
מתחיל להיות מפורק, בעיקר כאשר המציאות הזאת באנגליה יצרה עכשיו
מצב מסויי, ומתחילים לחשוב כי מה שקרה בבחירות האחרונות, מעין
"דד לוק" בין השמרנים והלייבור, אינו דבר מקרי וקרוב לודאי שהוא
יקרה גם בבחירות הבאות.

אני מבקש מכל אלה הממליצים על שיטת
הבחירות הרובניות - אני מבין שאלה הם חברי מפא"י - לקחת בחשבון
כי אצלנו יופיעו באיזוריק לא שתי מפלגות, אלא 3, 4, 5, 6 ו-8 סיעות,
וכמעט אי-אפשר יהיה שמועמד של איזו מפלגה ואמיליו של מפא"י, יגיע
לרוב אבסולוטי בסיבוב הראשון. בבחירות המוניציפאליות ראינו כי
המפלגות העונות מגיעות ל-28%-30%. אינני יודע אם מישהו ירצה
להמליץ בחנינו על כך שאדם אשר קיבל רק 30% מהקולות, יהיה לנציג
האיזור, כמו באנגליה. ואם הציעו הצעה כזאת, אני על כל פנים חושב
שבמקרה כזה, הארגומנט שאדם מייצג את איזורו - נוסף.

דבר זה מביא לשיטה של "סיבוב שני"
בבחירות, וסיבוב שני - - - (י. בריהודת: מירושו להכרית לעשות
קנוניות). ואם מדובר על 3-10 רשימות, החוצאות הן יותר מקריות, או
שהן ענין של קנוניות מקריות. אני חושב כי שיטה זאת וחוקה מאוחד
מהמציאות שלנו.

ועדה החוקה, חוק ומשפט
3.1.51
חוק הבחירות לכנסת השנייה.

רל.

פ. רוזן: לעומת זאת, אני שומע כי ידין הציע

כאן הצעה שעלחה אף על דעתי, אם

כי אין היא כל כך לטי רצון מפלגתי. יכולתי להעלות על הדעת שכדי

להלחם בפיצול הרב, ינהגו בדרך יותר אכזרית: רכישה קולות כדי

מנדט אחד עדין לא תקנה את הזכות להכנס לכנסת. אם מישהו מציע

זאת - ואני צריך להודות כי באופן אובייקטיבי יש בכך הגיון - הייתי

מוסיף להצעה זאת את האפשרות שכל בוחר יהיה רשאי לציין בפחך

הבחירות שלו, באיזו מפלגה היה בוחר במקרה שהמפלגה שיצביע עבורה

לא תגיע לזכות להכנס לכנסת. (נ. ניר: ידין הציע זאת). דבר

זה נוטל מהשיטה הזאת את העוקץ שמספר גדול של קולות-בוחרים ילך

לאיבוד. זכות זאת לבחור באופן אלטרנטיבי, אינה טובה אלא זכות

בלבד, וזוהי על כל פנים שיטה שכדאי לחשוב עליה.

מה דעת שר המשפטים בעניין

ב.צ. דינבורג:

שיטת הביניים.

בעניין זה אני מקבל את דעתו של

פ. רוזן:

ברי-הודעה. זה היה מאפשר במסיבות

שלנו מין גיאומטריה, לא הייתי אומר ע"י האדמיניסטרציה, אבל

מי שיש לו רוב בכנסת יכול היה אז לתאם את האיזורים לפי רצונו.

סיימנו את הדיון בשאלת שיטת

היו"ר נ. ניר:

הבחירות. אפשר היה להצביע בעניין

זה, אבל יכולה להבא הצעה לרשות את ההצבעה לישיבה הבאה.

אני מציע כי ההצבעה תהיה בשבוע

י. כנסת:

הבא, אבל לא יאוחר משבוע הבא.

אמנם היחה בה הבעת-דעות אישית של חברי הוועדה, אבל כל חבר הוועדה

ודאי ישאל את מפלגתו לפני שיצביע.

אני מקבל זאת, אבל יש שורה של שאלות

ד. בר-רב-הוי:

שאינן קשורות לגמרי עם שיטת הבחירות -

סגולות הבוחר, אופן ביצוע הבחירות, מספר הנבחרים וכו' - ואפשר

להמשיך בדיון בשאלות אלה.

לל.

אני מציע שהצבעה תהיה כאשר

י. קליבנוב:

נגש לשיטת הבחירות בדיון על

פרטי הדברים. ישנן עוד שאלות רבות שעלינו לדון עליהן. אני חושש
מאוד כי גם בשבוע הבא לא יהיו נציגי המפלגות מוכנים להצביע
בשאלה זו.

אני מסכים לדחות את ההצבעה

י. ברייהודה:

לשבועיים, בחנאי שתהיה החלטה

נוספת: לבחור כבר עכשיו בוועדה מטעם אשר חבין את ההצעות בפרטי
הדברים. אני רוצה לאמר לחברי הקואליציה: ההצעות בכנסת לא
נחתנות להם ערבות שלא יקפוץ מחוץ בכל רגע הצורך בבחירות. האם
אז נחחיל לדחול?

אינני רואה איך אפשר לדבר על

ע. ז'בוטינסקי:

פרטים, כשאין אנו יודעים איזו

שיטת בחירות התקבל בחופו של דבר, ואין אנתנו יודעים, למשל, אם
יהיו שני סוגי נבחרים, ואם יהיו שני בתיים. אמנם הגיוני לדחות
את ההצעה לשבוע הבא, אבל דחיה לשבועיים מעכבת את עצם הדיון
בחוק.

אני מוצא לנחוץ להגיד, כי אני

י. כספה:

מסכים לגיטתו של חבר הכנסת

ברייהודה בענין הצורך למחר ולגמור בענין זה. אף אני מציע לבחור
בוועדה מטעם ולמסור לה להכין את הדברים הלא-מרינציוניים.

אני מציע שנעבור על השאלות

א. אדמ:

העקרונות שהוצעו לנו בקשר

לחוק הבחירות, וכל נושא שמיטתו מחברי הועדה יחשוב כי אי-אפשר
לדון עליו לפני שנחליט על שיטת הבחירות - נדחה את הדיון עליו.
ישנם נושאים אשר לכל הדעות אפשר לדון עליהם מבלי שנדע איזו
שיטת בחירות תהיה לנו.

ר.ל.

ועדת החוקה, חוק ומשפט
3.1.50
חוק הבחירות לכנסת השנייה.

היו"ר נ. ניר:

ה צ ב ע ה

הוחלט: לחוות את ההצבעה על שיטת
הבחירות, לשבועיים, ולבחור
בועדת מטנה לעיבוד הדברים
הלא-טרינאציונליים בחוק הבחירות.

חברי ועדת המטנה: ד. בר-רב-האי, י. כסה,
מ. בן-עמי, י. בדר, י. קליבנוב, ז. ורהפטיג
א. ג'רג'ורה ונ. ניר.

א. ג'רג'ורה:

האם אין זה נכון כי אישור החוק
הזה צריך להיות לאחר אישור חוק

האזרחות?

זה אחד מסעיפי הויכוח.

י. בר-יהודה:

ברור כי חוק האזרחות יהיה מוכן
לפני חוק הבחירות, ומי שירצה

היו"ר נ. ניר:

לקשור את הדברים, יוכל לעשות זאת.

אני מציע שנחליט עתה באיזה

שאלה עקרונית נדון בשבוע הבא.

אני מציע לחליט בשאלת הכנת

ד. בר-רב-האי:

רשימות הבחורים. כוונתי לשיטה

שחביא אותנו למצב בו נוכל בכל רגע שיהיה משבר בממשלה או שהמצב
בכנסת ידרוש זאת, לקיים בחירות במשך זמן קצר. יש לי הצעה המבטיחה
שחמיד תהיה רשימת בוחרים מוכנת

י. בר-יהודה:

אם בחרנו בועדת מטנה, פירוש הדבר

שנדון כאן על הדברים העקרוניים

בלבר, ואת הדברים הסידוריים נמסור לוועדת המטנה. הצעת בר-רב-האי,

למשל, היא אחד הדברים הרציניים והחשובים בבחירות, אבל - היא

ענין סידורי. על זאת, אין אנחנו צריכים לדון במליאת הוועדה.

אני מציע שנחליט-או מסגולות

הבחירה, או מסגולות הנבחר.

ועדת החוקה, חוק ומשפט
3.1.51
חוק הבחירות לכנסת השנייה.

לל.

אני מציע להתחיל מבקשת מספר
הצירים.

היו"ר נ. ניר:

מספר הצירים קשור, למשל, עם
הצעתו של הררי.

ע. ז'בוטינסקי:

אני מציע להשאיר את ההחלטה על כך
בידי היו"ר.

ח. רובין:

הצעה נחקבלה

אני טבור שישנן שאלות עקרוניות
שמליצת הועדה תוכל להחליט עליהן

ז. ורהפטיג:

במשך הזמן. אבל כדי שועדת המסנה תוכל להתחיל בעבודה, יש צורך
בהחלטה על שאלה עקרוניות אחת שבלעדיה אי-אפשר לגשת לעיבוד הצעת
החוק, והחלטה זאת היא בשאלה שיטת הבחירות.

כבר הוחלט על כך.

היו"ר נ. ניר:

ר.ל.

ועדת החוקה, חוק ומשפט
3.1.51

חוק למגילת המקעת לערים ומפסרות.

ז. ורהכטיג:
מרכז ועדת המשנה.
החוק הזה עובד בזמנו בוועדה
המשנה והחזור למליאת הוועדה.
מליאת הוועדה עברה על החוק - נדמה לי שהיא הסתייגה לעבור רק על
ארבעה מסעיפיו - והחזירה אותם לעיבוד בוסף לוועדת המשנה. ועדת
המשנה דנה על ארבעה מסעיפים שנמסרו לה, ואותם היא מליאת עכשיו
למליאת הוועדה. אבל למען הסדר צריך היו"ר לעבור על החוק כולו
מהתחלה, מפני שחברי הוועדה בודאי שכתו בינתיים את דברי הדברים.

ת. צרוק:
בפעם האחרונה הוחלט במליאת הוועדה
על שני דברים. הדבר הראשון: שנציגי
הציבור ימונו ע"י שר המשפטים מתוך רשימות מועמדי שמוגשגנה ע"י
הרשויות המקומיות. הדבר השני: להוסיף לרשימת המוקנים בתוספת הראשונה -
חוקי שלגביהם ניתנת הסמכות לפי חוק זה - את סקודות שמכילות איבוא
היצוא וחמכט, (הגנה) 1939.

כאשר הגיעה הוועדה לשאלת הרכב בי"חד,
נתעוררו שתי שאלות. השאלה הראשונה היתה, האם בכל מקרה צריך בי"חד
להיות מורכב מיו"ר ושני נציגי ציבור, או שיכולים להיות מקרים
בהם ישב גם דן יחיד. השאלה השנייה היתה, האם אב בי"חד צריך להיות
תמיד שופט שלום, או תמיד שופט מחוזי, או שתשארנה שתי האפשרויות
גם יחד. את שתי השאלות האלה העבירה הוועדה לדיון מחודש בוועדת
המשנה.

בכל יתר הדברים, צריכה הוועדה להמשיך
בדיון על הצעת החוק, כפי שהובאה בזמנה ע"י ועדת המשנה.

היו"ר נ. ניר:
חבר הוועדה פרמינגר מוען כי הוא
היה כאן בבוקר, כשהיו צריכים לדון
בענין זה, אך הוועדה לא התחילה מטעין זה. הוא יושב עתה בוועדה
לחקר מקורות השוק השחור, וכיון שיש לו הסתייגויות במסעיפיהן אלה,
וכיון שהוא היה כאן ב-8 בבוקר, הוא מבקש לדחות את הדבר.

ר.ל.

ועדת החוקה, חוק ומשפט
3.1.51
חוק למניעת הפקעת שטרות ומספרות.

א. פרמינגר: ההסתגרות שלי, מטעמים שאי-אפשר

לברר אותן עכשיו, לא נוסחו. היות

והייתי כאן בשעה 8 אלא שישיבת הוועדה לא נפתחה עדיין, אני מציע לדחות

את העניין, ואני מציע שגם ההסתגרותי לא תהיינה "חורה בעל-פה" אלא

"חורה בכתב" כמו כל ההסתגרות.

היו"ר נ. ניר: היות ובין כך אנו יכולים לשבת רק עד

10.30, אני מציע שנדון בעניין זה ביום

ד' הבא.

החצעה נחקבלה.

הישיבה ננעלה בשעה 10.10.